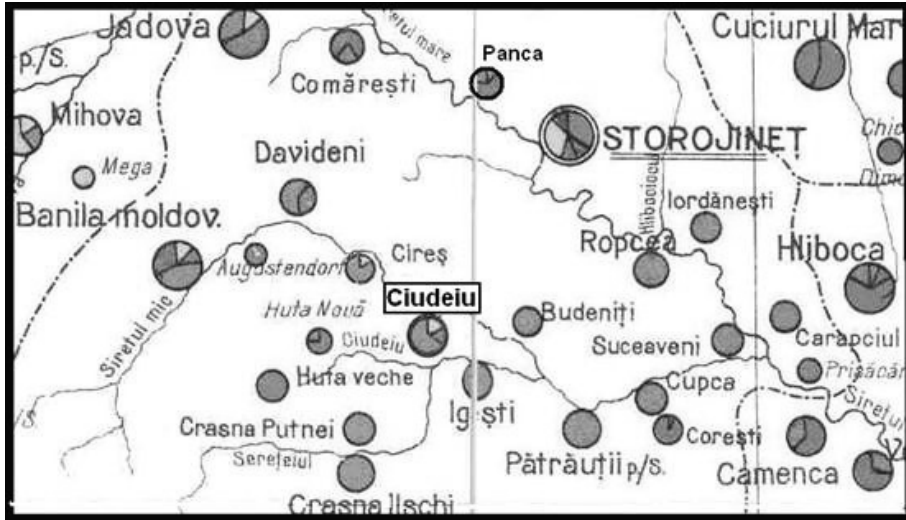

צ'יודין וסביבתה

קטע ממפת 'י ניסטור (www.bukovinasociety.org) - (ראה מפת בוקובינה, שער ב')

צ'יודין Ciudei (570)

קץ עצוב לקהילה היהודית

תחת השלטון האוסטרי נהנו כ-500 יהודים, שהתגוררו בצ'יודין, מחיי רווחה. הם היו קהילה עצמאית, שחיה בשלום עם שכניה, הרוחנים והרומנים. מנדל גוטסמן ופנחס שוייר היו ראשי הקהילה, והם גם ייצגו את הקהילה היהודית בפני השלטונות. כממלא מקום לראשי הקהילה כיהן משה שוייץ. כנבחר ציבור נבחרו מכובדי הקהילה, אברהם סרול קנאור, חיים לאופר ומשה גרינברג, ובתקופות אחרות – דר' ג' רוהדורפר, משה שולר, חיים זינגר, יוסף לייב הרשמן, ס' דרוקמן, יהודה לייב שטטנר וזיידה קופלר. הרבנים היו יוסף ש' באבד ומרדכי הורוביץ. בראש אגודת "ביקור חולים" כיהן סרול קראונר, ובראש אגודת "עזרת ישראל" - א' רודיך; בראש "תלמוד תורה" עמד דוד גרבשייד. הרופאים היו דר' זנדברג ודר' מנצ'ל.

השקט האידילי נפסק עם חילופי המשטר, בסוף מלחה"ע ה-1, אם כי הקהילה היהודית ניסתה להתאים עצמה לתנאים החדשים, שנוצרו עם סיפוחה של בוקובינה לרומניה, בהמשיכה בפעילות הציבורית כמקודם.

הכיבוש הרוסי ב-1940 ולאחר מכן הכיבוש הנאצי ב-1941 הביאו על הקהילה היהודית את הקץ העצוב.

בצ'יודין ארעו האירועים הגרועים ביותר, זוועות לאין שיעור, ובליל ה-4 ביולי 1941 השמיד הצבא הרומני, שנעזר באספסוף מקומי, את רוב היהודים ביישוב.

מתוך הספר:

Gold Dr.H. (Editor): Geschichte der Juden in der Bukowina
Edition "Olamenu" Tel Aviv 1958

מגרמנית: בנימין דאובר ודב שי

טוני פרוביזור

דם הרוגי צ'יודין רתח בקבר האחים במשך שלושה ימים

שמי טוני פרוביזור לבית ויינשטיין, נולדתי ב-1925 בצ'יודין, בוקובינה, כבת שלישית להוריי. בנוסף גדלה איתנו בת אחות של אימי, שנתיימה מהוריה. ביתנו היה דתי מאוד, אך גם ציוני. לא היה ביישוב בית ספר יהודי, אבל למדנו עברית בבית.

שפת האם שלנו היתה גרמנית, המצב הכלכלי היה טוב, לנו היתה חנות לבדים, ולא היה חסר שום דבר.

ב-1940, עם כניסת הרוסים לבוקובינה, שלחוני הוריי ללמוד בצ'רנובין. שפות הלימוד היו רוסית ואוקראינית. מכל מקום, לא הייתי בצ'יודין ב-4 ביולי 1941, כשהרומנים נכנסו אליה.

400 - שער שלישי - צ'יודין

הם הרגו את יהודי העיירה, ירו בהם וקברו אותם בקבר אחים, ומי שמת, היה לו מזל, משום שכל הירוויים – חיים או מתים – נזרקו לקבר, שחי שלושה ימים עד שפרץ הדם. ואז נשתתק הקבר. הרומנים ירו בכל משפחתי, אך רק כשחזרתי ממחנות הריכוז והתחתנתי בצ'רנוביץ, נסעתי לקבר, משום שנהוג לבקר בקברי אבות. יותר לא ראיתי את המקום שבו נולדתי.

מתוך עדותה ב"יד ושם"

ד"ר מנפרד רייפר

רצח בדם קר במרתף בית המשפט

ב-30 ביוני 1940 נסוגו גודדי חטיבת הרגלים ה-16 הרומנית, בפיקודו של מאיור ולריו קארפ, מפני יחידות הצבא הסובייטיות בצפון-מערב בוקובינה לסביבות פלטיצ'ני (Fälticeni). עם כניסת אחת היחידות הרומניות לעיירה, נתפסו היהודים מוישה שכטר (Schaechter), ד"ר קונרד קרייס (Kreis), האחים אודלסמן (Udelsmann) ומשפחת גרוס, שעברו דרך צ'יודין בעגלה עם צמד סוסים בדרכם לבודניץ, כפר המרוחק רק כמה קילומטרים מן העיירה. שם קיוו לבקש את עזרת הסובייטים מפחד פוגרום שאיים על כפרם. המאיור ציווה לכנס אותם במרכז הכפר ולירות בהם למוות. קלרה שכטר, בת הכפר, היתה עדת ראייה לרצח וסיפרה, שיחד עם דר' קרייס והאחים אודלסמן נהרגו גם פיניה שייר (Scheier), ידידם של השכטרים, וכן פישל גרינברג, בעל העגלה. קלרה שכטר, שהיתה היחידה בכל האיזור שידעה לצלם, נצטוותה לצלם את גוויות הנרצחים, שהיו מוטלות בשדה הפתוח ליד בודניץ.

מה גרם לפרץ האנטישמיות הברוטלית הזה?

ב-28 ביוני 1940 פקע מועד האולטימטום, שהסובייטים קבעו לרומנים, ובו הם נצטוו לפנות את בסרביה ואת צפון בוקובינה. התיסכול והגאווה הלאומית

הרומנית הפצועה ביקשו לעצמם פורקן, וזה הופנה כנגד המיעוטים האתניים בארץ, בעיקר כנגד היהודים, שבשל נחיתותם האתנית ביקשו לסייע לסובייטים כנגד הרומנים. היהודים נחשדו באהדה ל"בולשביקים", שאותם ראו כביכול כמשחרריהם. בכפרים ובעיירות הקטנות החלו מספר איכרים ואספסוף עירוני לאיים על יהודים בפומבי, לשדוד אותם ולבזוז את בתיהם. זו היתה הסיבה, שהניעה את החבורה הקטנה להימלט ולחפש סעד אצל הסובייטים, שהיו כבר בבודניץ.

כעבור שנה, בתחילת יולי 1941, התהפך גלגל המלחמה. לאחר הכיבוש מחדש של השטחים, שהיו בידי הסובייטים, קיימו הרומנים מסע חיסול כנגד יהודי צ'ודין. ביום שישי ה-4 ביולי 1941 הם הכניסו שש מאות מאנשי הכפר למבנה בית המשפט, שנמצא ברחוב המוליך לקרסנה (Krasna), שם כבר התארגנה הז'נדרמריה הרומנית, וכלאו אותם במרתף. למחרת החלו הז'נדרמים לירות באנשים הכלואים במכונות ירייה וברובים מבעד לדלתות ומבעד החלונות המסורגים. הטבח נמשך יום שלם, כשפעמוני הכנסייה הקרובה מצלצלים בקול רם כדי להבליע את זעקת הקורבנות. קברו אותם בחמישה קברי-אחים, צמוד לבניין בית המשפט.

קלרה שכטר, אחותה, אביה ואימה החורגת נמלטו מבעוד מועד מן הכפר ונותרו בחיים. מספר מועט של יהודים הצליחו למצוא מסתור וכך נמלטו מתאוות הנקם של הרומנים ושרדו את הפוגרום. את הטבח הזה - שהיה, למעשה, חיסולה של קהילת צ'ודין - מנציחה מצבת זיכרון בחצר בניין הז'נדרמריה לשעבר, שבו פועל כיום בית הספר האוקראיני. היא מוצבת במקום המוכר לנו היטב, אך בתוקף תפישה מימסדית משונה, המחייבת יפוי המציאות, הכיתוב עליה הוא (באוקראינית): "כאן קבורים/ 634 אזרחים סובייטים/ נורו על-ידי הפשיסטים/ אשר כבשו את הארץ ב-1941".